

Nr 141.

Av herr **Eriksson** i Västbro, om *höjning av anslaget till kapitalökning för vattenkraftslånefonden.*

Under utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder, har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden för budgetåret 1927—1928 anvisa ett reservationsanslag av kronor 300,000.

I skrivelse den 30 september 1926 hava kommerskollegium och lantbruksstyrelsen gjort framställning om avsättning till fonden för samma budgetår av ett belopp av 1,000,000 kronor. Av denna skrivelse, vilken i huvudsak finnes återgiven i propositionen, inhämtas bland annat, att under år 1926 inkommit 50 st. låneansökningar avseende ett sammanlagt belopp av 5,350,500 kronor, samt att för lånefördelning bland dessa och vissa av 1925 års ansökningar kan beräknas disponibelt ett belopp av endast cirka 1,100,000 kronor. Därest fördelningen av lån bland sistnämnda sökande skulle ske efter i huvudsak samma principer som hittills, skulle emellertid ett belopp av minst 2,500,000 kronor vara erforderligt, varför endast en mindre del av det berättigade lånebehovet kan bli tillgodosett. I allt fall anses någon behållning å fonden icke kunna påräknas vid 1927 års utgång.

Över ämbetsverkens framställning hava, bland andra, fullmäktige i riksgäldskontoret yttrat sig och därvid förklarar, att fullmäktige trots vissa principiella betänkligheter, likväl med hänsyn till utgående ränta å från vattenkraftslånefonden anvisade medel ävensom till det synnerligen gagneliga ändamål, fonden vore avsedd att tjäna, icke hade något att erinra mot ämbetsverkens framställning.

Föredragande departementschefen har framhållit, att huvudändamålet med fonden måste anses vara att befrämja själva tillkomsten av nyanläggningar och icke den fortsatta finansieringen av redan fullbordade företag, men att utvecklingen av denna statens utlåningsrörelse synes alltmer hava avvikit från det ursprungliga ändamålet, i det att mer än hälften av de hittills utlämnade lånen tilldelats företag, vilka vid tiden för låneansöknings ingivande redan varit färdigställda och påbörjat sin kraftproduktion och vilka ämnat använda lånemedlen till inlösen av andra ofördelaktigare lån. Sedan mera normala ekonomiska förhållanden numera inträtt, synes emellertid en återgång till att tillgodose fondens ursprungliga och huvudsakliga ändamål böra ske. På grund härav och då såvitt känt några mera kapitalkrävande nyanläggningsföretag icke under den närmaste tiden förväntas inkomma med anspråk på lån från fonden, anser departementschefen att den årliga avsättningen nu bör begränsas till lägre belopp än vad hittills anvisats.

Enligt de bestämmelser, som av 1919 års lagtima riksdag fastställdes för lån från vattenkraftslånefonden, skulle fondens ändamål vara att befrämja tillkomsten av nyanläggningar. Erfarenheterna från krigsårens bränsle- och lysoljebrist hade framkallat en kraftig opinion för största möjliga utnyttjande av den inhemska vattenkraften, varvid statsmakternas intresse i detta sammanhang särskilt gällde utbyggande genom enskilda av sådana statens vattenfall, som voro alltför obetydliga för att staten själv skulle gå i författning därom. Men även utbyggandet av enskilda tillhöriga vattenfall, vilkas tillgodogörande vore av mera allmänt intresse, ansågs böra befrämjas genom fonden, och framhölls särskilt, att statslån borde beviljas för mindre, lokala kraftanläggningsföretag för distribution inom orten av elektrisk energi. Sistnämnda företag hade tidigare kunnat erhålla lån från den år 1918 tillkomna kraftledningslånefonden, men stadgandet härom gällde endast intill dess en lånefond för vattenkraftsanläggningar bleve inrättad.

Redan från början visade sig emellertid bestämmelsen, att lånen uteslutande skulle avse nyanläggningar, medföra svårigheter för en rationell lånefördelning. I åtskilliga fall förekom t. ex. att en låneansökning ingavs samtidigt med eller strax före påbörjandet av en anläggning. Om en dylik anläggning, som under byggnadstiden finansierades med en tillfällig upplåning, hade bringats till fullbordan, innan slutlig prövning av ansökningen medhunnits, borde detta icke utgöra hinder för låns beviljande. I vissa fall kunde även en vid låneansökningens ingivande redan utförd anläggning anses vara värd låneunderstöd. Efter framställning av kommerskollegium och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen blev även ifrågavarande bestämmelse ändrad genom kungörelse den 1 april 1921 (nr 138), enligt vilken lånen i första hand visserligen skola avse nyanläggningar, men dock må beviljas för redan utförd eller under byggnad varande anläggning.

I och med inträdandet av mera normala förhållanden med avseende på tillgång och pris på bränsle och lysolja samt på grund av den vid 1920 års slut begynnande deflationskrisen, vars verkningar icke minst blevo kännbara på här ifrågavarande område, kom emellertid nyanläggningsverksamheten att inskränkas till en relativ obetydlighet.

De svårigheter, som de under krigs- och inflationsåren bildade elektrifieringsföretagen på landsbygden haft och fortfarande ha att kämpa med, äro allt för väl kända för att behöva närmare beröras. Avhjälpandet av dessa svårigheter har emellertid synts vara av sådan vikt, att jämväl staten ansett sig böra lämna bistånd i sin mån. I detta avseende må hänvisas till den av statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet igångsatta utredningen av denna fråga genom särskilda sakkunniga. (Statens offentliga utredningar 1924: 52, Jordbruksdepartementet.) Till huvudsaklig del har statens bistånd ansetts böra utgå i form av låneunderstöd. Se härom 1926 års statsverksproposition 10:de huvudtiteln sid. 233 och utgifter för kapitalökning bil. 4 sid. 1. Vad som å de citerade ställena uttalats ifråga om kraftledningslånefonden äger i väsentliga delar även tillämpning för vattenkraftslånefonden.

I följd av dessa förhållanden, den starkt inskränkta nybyggnadsverksamheten och de befintliga företagens anspråk på ekonomisk hjälp, hava ansökningarna och de beviljade lånen till stor del kommit att avse redan fullbordade företag, vilkas fortbestående helt eller delvis varit beroende av möjligheten att erhålla lån till låg ränta och med lång amorteringstid.

Vattenkraftslånefondens betydelse ur allmän synpunkt kan härigenom icke anses hava blivit mindre. De befintliga vattenkraftsföretagens vidmakthållande och lugna utveckling synes vara ett lika stort intresse för det allmänna som tillgodogörande av icke utnyttjade vattenfall. Härtill kommer den omständigheten att nyanläggningar i någon större skala icke torde kunna förväntas, förrän de befintliga anläggningarna vunnit förtroende och ekonomisk stadga.

Arbetet för tillgodogörande av landets kraftkällor och tillhandahållande av elektrisk energi inom allt vidare kretsar synes böra tillerkännas en viktig plats bland sådan verksamhet, som hittills befrämjats genom statslån till företagen. Det stöd, som genom vattenkraftslånefonden lämnats i detta avseende har otvivelaktigt varit värdefullt, särskilt i och för lättande av de bördor, som deflationen orsakat många enskilda kraftföretag, vilka ej såsom liknande statliga och kommunala företag kunnat överföra sina förluster på allmänheten. Att ortsmyndigheterna uppskattat fonden, torde framgå av vederbörande länsstyrelser utlåtanden över ingivna låneansökningar, vilka förordats i långt större omfattning än som funnits möjlighet att tillmötesgå. Sammanslutningar representerande vattenkraftsindustrien ha ock hemställt om betydligt större kapitalökning av fonden än vad vederbörande ämbetsverk ansett sig kunna föreslå.

Det må vidare framhållas, att lån från vattenkraftslånefonden icke äro att betrakta såsom understöd i vanlig mening.

Lånen utlämnas endast mot fullgod säkerhet och förräntas efter 5 %, till vilken räntefot lån numera utan svårighet kunna erhållas hos andra statsinstitutioner eller sparbanker. Den huvudsakliga fördelen med vattenkraftslånen torde i stället vara den relativt långa återbetalningstiden, vilken är av största betydelse för företag av denna art. Någon olägenhet för staten torde härigenom icke uppstå, då de utlånade medlen lämna en ränta, som fullt motsvarar statens lånekostnader.

Den största nyttan av fonden torde ernås, om lånefördelningen ännu några år framåt kan fortgå i huvudsak efter hittills tillämpade grunder. I den mån de menliga efterverkningarna av kristiden hävas, bör givetvis låneverksamheten inskränkas och uteslutande komma att avse nya anläggningar.

Under åberopande av det ovan anförda hemställes,

att riksdagen må såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden för budgetåret 1927—1928 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,000,000:—.

Stockholm i januari 1927.

E. G. Eriksson.

